

РЕШЕНИЕ

КАРАР

24.11.2021

№11

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Югары Чыршылы авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм карау тәртибен раслау турында

"Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 26.1 статьясы, Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Югары Чыршылы авыл жирлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Югары Чыршылы авыл жирлеге Советы

КАРАР ИТТЕ:

1. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районының Югары Чыршылы авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә инициатив проектларын тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм карау тәртибен кушымтада бирелгән тәртиптә расларга.

2. Әлеге карарны Сарман муниципаль районының рәсми сайтында бастырырга (<https://sarmanovo.tatarstan.ru/index.htm>) һәм Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (pravo.tatarstan.ru) урнаштырырга.

Татарстан Республикасы Сарман
муниципаль районы
Югары Чыршылы авыл жирлеге
Советы Рәисе

И.Н.Камалетдинов

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы Югары Чыршылы авыл жирлеге муниципаль берәмлегендә инициатив проектлар тәкъдим итү, кертү, фикер алышу һәм карау тәртибе

Глава 1. Гомуми нигезләмэләр

Статья 1. Әлеге тәртипне жайга салу предметы

1. Әлеге Тәртип Россия Федерациясе Конституциясе, "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон һәм Югары Чыршылы авыл жирлеге муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау, шулай ук аларны конкурс нигезендә сайлап алу белән бәйлә рәвештә барлыкка килә торган мөнәсәбәтләрне жайга сала.

2. Татарстан Республикасы бюджетыннан бюджетара трансфертлар исәбеннән финанс ярдәме алу өчен күрсәтелә торган инициатив проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу, карау һәм сайлап алу белән бәйлә мөнәсәбәтләргә әлеге Тәртипнең нигезләмэләре, әгәр законда һәм (яисә) башка норматив хокукый актта башкасы каралмаган булса һәм алар нигезендә Югары Чыршылы авыл жирлеге Советы карарлары белән кабул ителгән булса, кулланылмый.

Статья 2. Инициатив проектлар

1. Әлеге Тәртиптә инициатив проект дигәндә Сарман муниципаль районы Югары Чыршылы авыл жирлегендә яшәүчеләрнең жирлектә яисә аның өлешендә яшәүчеләр өчен өстенлекле әһәмияткә ия чараларны гамәлгә ашыру турындагы жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне яисә жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән башка мәсьәләләрне хәл итү тәкъдиме аңлашыла.

2. Инициатив проект үз эченә түбәндәге мәгълүматларны алырга тиеш:

1) Жирлек халкы яисә аның өлеше өчен өстенлекле әһәмияткә ия проблеманы тасвирлау;

2) күрсәтелгән проблеманы хәл итү буенча тәкъдимнәрне нигезләү;

3) инициатив проектны гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәсен (көтелгән нәтижәләрне) тасвирлау;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чыгымнарны алдан исәпләү;

5) инициатив проектны гамәлгә ашыруның планлаштырылган сроклары;

6) әлеге проектны гамәлгә ашыруда кызыксынган затларның планлаштырылган (мөмкин булган) финанс, мөлкәт һәм (яки) хезмәт катнашуы турында белешмәләр;

7) инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен, планлаштырылган инициатив түлүүләр күләменнән тыш, әлеге акчалардан файдалану күздә тотылган очракта, жирлек бюджеты акчалары күләмен күрсәтү;

8) әлеге Тәртипнең 3 статьясы нигезендә жирлек территориясенә яисә аның чикләрендә инициатив проект гамәлгә ашырылачак өлешен күрсәтү;

3. Инициатив проект әлеге статьяның 2 өлешендә каралган белешмәләрне үз эченә алган проектны тасвирлауны үз эченә ала, аңа инициатор карары буенча график һәм (яисә) таблица материаллар кушылып бирелергә мөмкин.

Статья 3. Инициатив проектлар халык мәнфәгатьләрендә гамәлгә ашырыла ала торган территорияне билгеләү

1. Инициатив проектлар жирлек халкы мәнфәгатьләрендә, шулай ук түбәндәге территорияләрдә яшәүчеләр мәнфәгатьләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин:

- 1) күп фатирлы йортның подъезды;
- 2) күпфатирлы йорт;
- 3) бер төркем күпфатирлы йортлар һәм (яки) торак йортлар (шул исәптән урам, квартал яки башка элемент планлаштыру структурасы);

4) торак пункт;

5) торак пунктлар төркеме;

2. Жирле әһәмияттәге аерым мәсьәләләрне (жирле үзидарә органнарына хәл итү хокукы бирелгән башка мәсьәләләрне) хәл итү буенча инициатив проектларны гамәлгә ашыру һәм (яисә) аерым муниципаль программалар чараларын үтәү максатларында жирлек башкарма комитеты карары (шул исәптән муниципаль программаны раслау турындагы карар) белән жирлек территориясен өлешләргә бүлү каралырга мөмкин. Бу очракта инициатив проектлар тәкъдим ителә, жирлек территориясенә тиешле өлеш чикләрендә фикер алышына һәм гамәлгә ашырыла.

Глава 2. Инициатив проектларны тәкъдим итү һәм фикер алышу

Статья 4. Проектның инициаторлары

1. Инициатив проектны кертү инициативасы белән чыгыш ясау хокукына ия:

1) уналты яшкә житкән һәм жирлек территориясендә яшәүче кимендә ун граждандан торган инициатив төркем (алга таба-инициатив төркем);

2) территорияль ижтимагый үзидарә органнары;

3) авыл торак пунктының старостасы.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән затлар (алга таба-проект инициаторлары):

1) инициатив проект эзерлиләр;

2) инициатив проект турында фикер алышуну оештыралар яисә әлеге бүлек нигезләмәләре нигезендә инициатив проектка ярдәм итү турындагы мәсьәлә буенча граждандар фикерен ачыклауны тәмин итәләр;

3) жирлек башкарма комитетына инициатив проект кертәләр;

4) инициатив проектны гамәлгә ашыруны тикшерүдә катнашалар;

5) башка хокукларны гамәлгә ашыралар һәм әлеге Тәртиптә һәм аның нигезендә кабул ителгән башка норматив хокукый актларда билгеләнгән вазыйфаларны үтиләр.

3. Инициатив төркем төзү һәм аның әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар кабул итүе беркетмә белән рәсмиләштерелә.

4. Әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар территорияль ижтимагый үзидарә органнары булган проект инициаторлары тарафыннан территорияль ижтимагый үзидарә уставы нигезендә кабул ителә.

5. Әлеге статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләр буенча карарлар ижтимагый берләшмәләр булган проект инициаторлары тарафыннан аларны гамәлгә кую документлары нигезендә кабул ителә.

Статья 5. Инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен ачыклау

1. Инициатив проект авыл жирлеге халкы яисә аның бер өлешендә яшәүчеләр тарафыннан якланырга тиеш, алар мәнфәгатьләрендә инициатив проектны гамәлгә ашыру күздә тотыла.

2. Проект инициаторы гражданнарның инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча фикерен түбәндәге формаларда ачыклауны оештыра:

- 1) гражданнар жыенында инициатив проектны карау;
- 2) гражданнар жыелышында яисә конференциясендә, шул исәптән территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышында яисә конференциясендә инициатив проектны карау;
- 3) гражданнардан сораштыру үткәрү;
- 4) инициатив проектка ярдәм итү өчен гражданнар имзаларын жыю.

3. Проект инициаторы инициатив проектка ярдәм итү мәсьәләсе буенча гражданнарның фикерен ачыклауның берничә формасыннан файдалану турында карар кабул итү хокукына ия.

Статья 6. Инициатив проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданнар жыены

1. Инициатив проектны (алга таба – жыен) күрсәтү мәсьәләләре буенча гражданнар жыены проект инициаторы мөрәжәгәте нигезендә жирлек башлыгы тарафыннан билгеләнә.

2. Жыен үткәрү турында проект инициаторының мөрәжәгатендә күрсәтелә:

1) проект инициаторы (инициатив төркем әгъзаларының фамилияләре, исемнәре, атасының исеме, яшәү яки тору урыны турында белешмәләр, авыл торак пунктының исеме, чара проектының башка инициаторы исеме һәм аның урнашу урыны) турында белешмәләр;

2) инициатив проект турында мәгълүмат;

3) инициатив проектны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча авыл жирлеге башкарма комитеты белән хезмәттәшлек итәргә вәкаләтле затларның фамилияләре, исемнәре, телефон номерлары;

4) жыенның датасы, вакыты һәм урыны турында тәкъдимнәр;

3. Жыен жирлек уставы белән билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

4. Жыен үткәрү турында берничә үтенечнамә килгән очракта, бер жыенда берничә инициатив проектны карау мөмкин.

Статья 7. Инициатив проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы

1. Инициатив проектны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы (алга таба – жыелыш) проект инициаторы карары белән билгеләнә һәм үткәрелә.

2. Жыелыш авыл жирлеге территориясе өлешендә үткәрелә, анда яшәүчеләр мәнфәгатьләрендә инициатив проектны тормышка ашыру планлаштырыла. Әгәр дә бу проектны тормышка ашыру жирлек халкы мәнфәгатьләрендә планлаштырыла икән, жирлек территориясенә төрле өлешләрендә берничә жыелыш үткәреләргә мөмкин.

3. Жыелышта уналты яше тулган әлеге территориядә яшәүчеләр катнаша ала.

4. Жыелыш үткөрөлөргө мөмкин:

1) көндөзгө формада-көн тәртибендөгө мәсьәлэләр буенча фикер алышу һәм тавыш бирүгә куелган мәсьәлэләр буенча карарлар кабул итү өчен халыкның уртак булу формасында;

2) көндөзгө-читтән торып – көн тәртибендөгө мәсьәлэләрне карау һәм тавышка куелган мәсьәлэләр буенча карарлар кабул итү мөмкинлеген күздә тоткан формада, шулай ук жыелыш үткөрү турындагы хәбәрдә күрсәтелгән яки сайттан файдаланып тавыш бирү юлы белән "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә порталның исеме һәм домен исеме Сарман муниципаль районының рәсми сайтында күрсәтелә.

5. Бер жыелышта берничә инициатив проект каралырга мөмкин. Әлеге очракта жыелышны оештыру һәм үткөрү буенча хокуклар һәм бурычлар проект инициаторлары белән бергә гамәлгә ашырыла.

6. Жыелыш үткөрү, документлар әзерләү һәм жибәрү буенча чыгымнарны проект инициаторы башкара.

7. Башкарма комитет проект инициаторына жыелышны үткөрүдә ярдәм итә, шул исәптән аны үткөрү өчен бина бирә. Башкарма комитет карары белән жыелышлар үткөрү өчен бирелә торган биналар исемлеген билгеләнергә мөмкин.

8. Жыелыш катнашучылар арасында әлеге территориядә яшәүче 16 яшькә җиткән кешеләрнең гомуми санының 50% ын тәшкил итә.

Статья 8. Жыелышка эзерлек

1. Жыелыш үткөрү турында проект инициаторының карарында күрсәтелә:

1) фикер алышу өчен жыелыш үткөрөлә торган инициатив проект;

2) жыелышны үткөрү формасы (көндөзгө яки көндөзгө-читтән торып);

3) жыелышның көн тәртибе, ә жыелышны көндөзгө-читтән торып үткөрү очрагында-халык тавыш бирүләрен уздыру планлаштырыла торган мәсьәлэләр;

4) жыелышны үткөрү датасы, вакыты, урыны, ә жыелышны көндөзгө-читтән торып уздыру очрагында – шулай ук тавышка куелган мәсьәлэләр буенча халык карарларын кабул итү тәмамлану датасы һәм мондый карарлар тапшырылырга тиешле урын яки адрес, яисә тавышка куелган мәсьәлэләр буенча халыкны тавыш бирү өчен махсус сайттан файдалану турында карар;

5) жыелышта катнашучыларның яки жыелышны көндөзгө-читтән торып үткөрү очрагында көн тәртибендөгө мәсьәлэләр буенча фикер алышуларда катнашучыларның фаразланган саны;

б) жыелыш үткөрөлә торган территориядә яшәүчеләргә үткөрү турында хәбәр итү ысуллары;

2. Проект инициаторы жирлек башкарма комитетына жыелышны үткөрү турында 10 көннән дә соңга калмыйча язма хәбәр жибәрә.

3. Жыелыш үткөрү турында хәбәрнамәдә күрсәтелә:

1) проект инициаторы турында белешмәләр (инициатив төркем әгъзаларының фамилияләре, исемнәре, атасының исеме, аларның яшәү яки тору урыны турында белешмәләр, авыл торак пунктының исем-фамилиясе, исеме, чара проектының башка инициаторы исеме һәм аның урнашу урыны);

2) әлеге статьяның 1 өлешендә каралган белешмәләр;

3) жыелышны оештыру һәм уздыру буенча проект инициаторларының фамилияләре, исемнәре, атасының исеме, телефон номерлары, вәкаләтле затларның телефон номерлары.

4) жыелышны үткәрүдә ярдәм итү, шул исәптән жыелышны үткәрү өчен бина бирү (жыелышны көндөзгә-читтән торып үткәрү очрагында) һәм (яки) тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча халык тавыш бирү өчен махсус сайттан файдалану турында үтенеч;

4. Жыелышны үткәрү турында белдерү проектның инициаторы һәм аны оештыру һәм үткәрү буенча боеру функцияләрен башкарырга вәкаләтле затлар тарафыннан имзалана. Инициатив төркем исемненән жыелышны үткәрү турында хәбәрнамә инициатив төркем тарафыннан аны оештыру һәм үткәрү буенча боеру функцияләрен үтәргә вәкаләтле затлар тарафыннан имзалана.

5. Жирлек башкарма комитеты жыелышын үткәрү өчен бина бирү турындагы үтенеч булганда, хәбәрнамә кергән көннән өч көн эчендә проект инициаторына үткәрү өчен бина бирү мөмкинлеге турында хәбәр итә яки жыелыш үткәрү урынын һәм (яки) датасын һәм вакытын үзгәртәргә тәкъдим итә. Проект инициаторы әлеге тәкъдим алынганнан соң өч көн эчендә жыелышны үткәрү урынын һәм (яки) вакытын үзгәртүгә ризалык яки ризалашмау турында хәбәр итәргә тиеш.

6. Башкарма комитет жыелыш үткәрү, шул исәптән инициатив проект белән танышу тәртибе турында мәгълүматларны "Интернет"мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Сарман муниципаль районының рәсми сайтында урнаштыра:

1) жыелыш үткәрү турында хәбәрнамә кергән көннән өч көн эчендә;

2) проект инициаторының жыелыш үткәрү урынын һәм (яисә) датасын һәм вакытын үзгәртү турындагы тәкъдим белән ризалыгы алынганнан соң ике көннән дә соңга калмыйча (жыелышны көндөзгә-читтән торып уздырганда).

7. Башкарма комитет, жыелышны үткәрүдә ярдәм итү проекты инициаторына ярдәм итү максатыннан, вәкаләтле вәкил билгеләү хокукына ия. Башкарма комитет вәкилен билгеләү турында проект инициаторына алдан хәбәр ителә.

Статья 9. Жыелышны көндөзгә формада үткәрү тәртибе

1. Жыелыш башланганчы проект инициаторы жыелышта катнашкан гражданның Башкарма комитет тарафыннан раслана торган форма буенча исемлек төзү белән теркәүне тәмин итә. Жыелышта катнашкан гражданның исемлеге жыелыш беркетмәсенә аерылгысыз өлеше булып тора.

2. Жыелышның көн тәртибендәге мәсьәләләр буенча тавыш бирү тәртибе жыелышта катнашучыларның күпчелек тавышы белән раслана. Жыелышның көн тәртибендәге мәсьәләләр буенча карарлар жыелышта катнашучыларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

3. Жыелыш проект инициаторы вәкиле тарафыннан ачыла. Жыелышны алып бару өчен рәис һәм секретарь сайлана.

4. Рәис жыелышны алып бара, көн тәртибендәге сорауларны игълан итә, жыелышта катнашучыларга чыгыш ясау өчен сүз бирә, жыелыш тарафыннан кабул ителгән карарларны формалаштыра, аларны тавышка куя, тавыш бирү нәтижеләрен игълан итә.

5. Секретарь жыелыш тарафыннан кабул ителгән барлык карарлар, алар буенча тавыш бирү нәтижеләре күрсәтелгән жыелыш беркетмәсен алып бара. Жыелыш беркетмәсенә жыелыш секретаре һәм рәисе кул куя.

6. Жыелыш беркетмәсендә күрсәтелә:

- 1) жыелышны үткәру урыны һәм вакыты;
- 2) жыелышта катнашкан гражданны саны;
- 3) жыелыш рәисе һәм секретаре турында яшәу урыны күрсәтелгән мәгълүмат;
- 4) жыелышның көн тәртибе, чыгышларның эчтәлегә;
- 5) көн тәртибендәгә мәсьәләләр буенча кабул ителгән карарлар.

Статья 10. **Жыелышны көндөзгә-читтән торып үткәру тәртибе**

1. Жыелышны көн тәртибендәгә мәсьәләләргә турыдан-туры карап тикшерү һәм тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча карарлар кабул итү әлегә Тәртипнең 9 статьясында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

2. Турыдан-туры фикер алышуда катнашмаган затлар жыелышны үткәру турында хәбәрдә күрсәтелгән, тавыш бирүгә куелган мәсьәләләр буенча карарның язма рәвешендә рәсмиләштерелгән урынга яки адрес буенча жибәрергә хокуклы. Карарның якинча формасы Башкарма комитет тарафыннан раслана.

3. Жыелышта көндөзгә-читтән торып бүлектә катнаша торган затлар, шулай ук аларны кабул итү тәмамланган датага кадәр кабул ителгән затлар исәпләнә.

4. Жыелыш махсус сайттан файдаланып, махсус рәвештә читтән торып уздырылган очракта, жыелыш уздыру һәм көндөзгә фикер алышуда катнашмаган затларны тавыш бирү турындагы хәбәр күрсәтелгән сайтта көн тәртибе мәсьәләләре буенча урнаштырыла.

5. Жыелышның көн тәртибе мәсьәләләре буенча тавыш бирү махсус сайттан файдаланып, жыелыш үткәрелә торган территориядә яшәүчеләр тарафыннан, "риза", "каршы" яки "тыелып торам" формулировкалары белән чагылдырылган көн тәртибендәгә һәр мәсьәлә буенча карар күрсәтү юлы белән башкарыла. Махсус сайтны кулланып тавыш бирүдә катнашучылар булып тавыш бирү датасына һәм вакытына кадәр электрон формада тавыш биргән кешеләр санала. Халыкны идентификацияләү бердәм идентификация һәм аутентификация системасы хисап язмасын кулланып башкарыла. Тавыш бирү аның башлану датасы һәм вакыты тәмамланганчы бер туктаусыз үткәрелә.

6. Махсус сайтны кулланып тавыш бирү нәтижеләре беркетмә рәвешендә формалаштырыла һәм сайтта мондый тавыш бирү тәмамланганнан соң бер көн эчендә урнаштырыла. Башкарма комитетның расланган тавыш бирү беркетмәсе проект инициаторына аларны формалаштырганнан соң өч көн эчендә жибәрелә. Күрсәтелгән беркетмә жыелыш беркетмәсенә аерылгысыз өлешә булып тора.

7. Тавыш бирүне уздырганда жыелышта катнашучы һәр кешенең "Персональ мәгълүматлар турында" Федераль законның 9 статьясында билгеләнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә торган шәхси мәгълүматларны эшкәртүгә ризалыгы алынырга тиеш.

8. Тавыш бирү тәмамланганнан соң, сораштыру юлы белән яки махсус сайтны кулланып, секретарь жыелыш беркетмәсен эзерли, аңа жыелыш секретаре һәм рәисе имза сала.

9. Көндөзгә-читтән торып уздырыла торган жыелыш беркетмәсендә күрсәтелә:

- 1) көндөзгө фикер алышу урыны һәм вакыты;
- 2) читтән торып тавыш бирү ысулы, аны башлау һәм тәмамлау датасы һәм вакыты;
- 3) жыелышта катнашкан гражданны саны;
- 4) жыелыш рәйсе һәм секретаре турында яшәү урыны күрсәтелгән мәгълүмат;
- 5) жыелышның көн тәртибе, көндөзгө фикер алышудагы чыгышларның эчтәлегә;
- 6) көн тәртибендәгә мәсьәләләр буенча кабул ителгән карарлар һәм алар буенча тавыш бирү нәтижеләре.

Статья 11. Инициатив проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданны конференциясен үткәрү

1. Инициатив проектны гамәлгә ашыру күздә тотылган 16 яшькә житкән кешеләр саны 1000 кешедән артып китсә, инициатив проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданны конференциясе (алга таба – конференция) үткәрелергә мөмкин.

2. Конференция әлегә Тәртипнең 7-10 статьяларында билгеләнгән тәртиптә, әлегә статьяда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып үткәрелә.

3. Конференцияне үткәрү турында проект инициаторы карарында, әлегә Тәртипнең 8 статьясындагы 1 өлешендә каралган нигезләмәләр белән беррәттән, күрсәтелергә тиеш:

- 1) делегатлар сайлау өчен вәкиллең нормасы 16 яшькә житкән 100 кешедән 1 делегаттан ким була алмый;
  - 2) делегатлар сайлау өчен жыелышлар үткәрү вакыты һәм тәртибе.
4. Конференция беркетмәсенә аерылгысыз өлешә булып делегатлар сайлау турында жыелышлар беркетмәләре тора.

Статья 12. Инициатив проектларга ярдәм итү өчен гражданны имзаларын жыю

1. Инициатив проектларга ярдәм итү өчен гражданны имзаларын жыю (алга таба – имзалар жыю) проектның инициаторы булып тора.

2. Инициатив проектларга ярдәм итү өчен, инициатив төркем әгъзалары имзаларын да кертеп, имзалар саны утыз кешедән дә ким булмаһа тиеш.

3. Имзалар жыю киләсе тәртиптә башкарыла:

1) имза аларны кул кую кәгазенә кертү юлы белән жыела, аның формасы Башкарма комитет тарафыннан раслана;

2) имза кәгазендә имзалар жыю гамәлгә ашырыла торган инициатив проект күрсәтелә;

3) имза кәгазендә яшәүченә имзасы һәм аны кертү датасы куела. Имза һәм аны кую датасын катнашучы үз кулы белән куя. Имза кәгазендә катнашучы турында белешмәләр имзалар жыюны гамәлгә ашыручы зат тарафыннан имза кәгазенә кертелергә мөмкин. Әлегә мәгълүматлар кулъязма ысул белән генә кертелә, шул ук вакытта карандашны куллану рөхсәт ителми;

4) халык бер үк инициатив проектны хуплауға бер генә тапкыр имза кую хокукына ия;

5) һәр язылу кәгазе проект инициаторы вәкиле имзасы белән расланган булырга тиеш. Имза салу кәгазе тәмамланганда, имзалар жыюны гамәлгә ашыручы проект

инициаторы вәкиле үз фамилиясен, исемен һәм атасының исемен, туган көнен, яшәү урыны адресын үз кулы белән яза, шулай ук үз имзасын һәм аны кертү датасын куя;

б) Имзалар жыйганда, имза кәгазенен алгы ягын һәм арткы ягын тутыру рөхсәт ителә. Шул ук вакытта яклар имзаларның бердәм нумерациясе булган, ә имзалар жыюны гамәлгә ашыручы проект инициаторы вәкиле турында таныклыклар кул кую кәгазенен икенче ягында катнашучының соңгы имзасыннан соң куела;

7) имзалар жыйганда "Персональ мәгълүматлар турында" Федераль законның 9 статьясында билгеләнгән таләпләр нигезендә рәсмиләштерелә торган һәр кешенен шәхси мәгълүматларын эшкәртүгә ризалыгы алынырга тиеш.

Статья 13. Әлеге инициатив проектка ярдәм итү турында гражданнарның фикерләрен ачыклау өчен сораштыру үткәру

1. Әлеге инициатив проектка ярдәм итү турында гражданнар фикерен ачыклау өчен (алга таба-сораштыру) жирлек халкы инициативасы яисә аның өлешендә үткәрелә, аларда түбәндәге очракларда инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә:

1) инициатив проектны тулаем авыл жирлегә мәнфәгатьләрендә гамәлгә ашыру тәкъдим ителә;

2) инициатив проектны авыл жирлегенен 1000 кешедән артык өлешендә яшәүчеләр мәнфәгатьләрендә гамәлгә ашыру тәкъдим ителә.

2. Сораштыру билгеләү өчен проект инициаторы жирлек советына гариза жиберә, анда күрсәтелә:

1) сораштыру үткәру тәкъдим ителгән инициатив проект;

2) проект инициаторының тәкъдимнәре:

а) сораштыру үткәру датасы һәм сроклары турында;

б) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган мәсьәләне (мәсьәләләрне) формалаштыру турында;

в) сораштыру үткәру методикасы турында;

г) сораштыруда катнашучы муниципаль берәмлек халкының минималь саны турында;

3) проект инициаторы турында белешмәләр (инициатив төркем әгъзаларының фамилияләре, исемнәре, атасының исеме, аларның яшәү яки тору урыны турында белешмәләр, авыл торак пунктының исеме, чараның башка инициаторы исеме һәм аның урнашу урыны).

3. Әгәр проектын инициаторы инициатив төркем булса, гариза инициатив төркемнең барлык әгъзалары тарафыннан имзалана. Әгәр проектын инициаторы әлеге Тәртипнең 4 статьясындагы 1 өлешендә күрсәтелгән башка затлар булса, гариза проект инициаторының вәкаләтле заты һәм инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителә торган жирлекнең яисә аның өлешенен кимендә 10 кешесе тарафыннан имзалана. Бу очракта гаризада шулай ук гаризага кул куйган затлар турында белешмәләр (фамилия, исем, атасының исеме, аларның яшәү яки тору урыны турында белешмәләр) күрсәтелә.

4. Жирлек советы гариза кергән көннән 30 көннән дә соңга калмыйча аны карый һәм сораштыру билгеләү яки сораштыру бирүдән баш тарту турында карар кабул итә.

5. Сораштыру үткәру турындагы инициативаны әлеге статьяда билгеләнгән тәртипне бозу, әгәр хокук бозулар инициативаны тәкъдим итүдә катнашкан жирлек

халкының ихтыяр белдерүе нәтижәләрен дәрәс итеп билгеләргә мөмкинлек бирмәсә, сораштыру бирүдән баш тарту өчен нигез булып тора.

6. Инициатив проектларны тәкъдим итү мәсьәләләре буенча гражданның сораштыру жирлек уставы һәм "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 31 статьясындагы 4 өлешендә билгеләнгән тәртиптә үткәрелә.

7. Сораштыруда инициатив проектны гамәлгә ашыру тәкъдим ителгән жирлек яки аның өлешендә 16 яшкә җиткән халкы катнашырга хокукы, аларда.

8. Сораштыру нәтижәләре буенча Башкарма комитет проект инициаторына аларны эзерләгәннән соң 3 эш көненнән дә соңга калмыйча җиткерә.

Глава 3. **Инициатив проектларны кертү һәм карау**

Статья 14. **Башкарма комитетка инициатив проектлар кертү**

1. Инициатив проект керткәндә Башкарма комитетка тапшырыла:

1) проектның кәгаздә һәм электрон формада тасвирламасы, аңа график һәм (яки) таблица материаллары кушылырга мөмкин;

2) әлеге Нигезләмәнең 4 статьясындагы 4, 5 өлешләре нигезендә инициатив төркем төзү беркетмәсе яисә башка документлар, шулай ук проект инициаторының инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда аның исемнән Башкарма комитет белән хезмәттәшлек итәргә вәкаләтле затларны билгеләү турындагы карары;

3) җыен, гражданның җыелышлары яки конференцияләре протоколы, гражданның сораштыру нәтижәләре һәм (яки) жирлек халкының инициатив проектны яки аның өлешендә хуплавын раслаучы имзаланган битләр.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документлар Башкарма комитетка инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда башкарма комитет белән хезмәттәшлек итәргә вәкаләтле зат тарафыннан турыдан-туры тапшырыла яисә игълан ителгән кыйммәт белән почта аша җибәрелә һәм кертемнәр исемлеген белән җибәрелә.

3. Проектны кертү датасы булып, Башкарма комитет тарафыннан әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алу көне тора.

4. Документлар Башкарма комитетка турыдан-туры эш итүче зат, инициатив проектны караганда һәм гамәлгә ашырганда башкарма комитет белән хезмәттәшлек итәргә вәкаләтле зат тарафыннан тапшырылса, күрсәтелгән затка, Башкарма комитет тарафыннан аларның исемлеген һәм алыну датасын күрсәтеп, документлар алу өчен расписка бирелә. Расписка Башкарма комитет тарафыннан документлар кабул ителгән көнне тапшырылырга тиеш.

Статья 15. **Инициатив проектларны карау буенча комиссия**

1. Инициатив проектларны карау буенча комиссия (алга таба – комиссия) инициатив проектларның социаль-иқтисади әһәмиятен объектив бәяләү һәм аларны конкурс нигезендә сайлап алу максатында төзелә.

2. Комиссиянең саны 10 кеше тәшкил итә .

3. Комиссиянең персонал составы Башкарма комитет карары белән билгеләнә. Комиссия әгъзаларының гомуми саныннан яртысы жирлек Советы тәкъдимнәре нигезендә билгеләнә. Комиссия составы комиссия тарафыннан кабул ителә торган

карарларга йогынты ясарга мөмкин булган мәнфәгатьләр каршылыклары барлыкка килү мөмкинлеген төшереп калдыру өчен формалаштырыла.

4. Комиссия комиссия рәисе, комиссия рәисе урынбасары, комиссия секретаре һәм аның эшендә катнашучы комиссия әгъзаларыннан тора.

5. Комиссия рәисе:

- 1) комиссия эшен оештыра, аның эшчәнлегенә белән җитәкчелек итә;
- 2) комиссиянең чираттагы утырышы көн тәртибе проектын формалаштыра;
- 3) комиссия әгъзаларына йөкләмәләр бирә;
- 4) комиссия утырышларында рәислек итә.

6. Конкурс комиссиясе рәисе урынбасары, вакытлыча булмаганда, конкурс комиссиясе рәисе вазыйфаларын башкара.

7. Комиссия секретаре:

1) комиссия эшчәнлеген мәгълүмати һәм документлар белән тәэмин итүне, шул исәптән комиссия утырышына әзерлекне гамәлгә ашыра;

2) комиссия әгъзаларына, проект инициаторларына һәм комиссия утырышына чакырылган башка затларга комиссиянең чираттагы утырышын үткөрү датасы, урыны һәм комиссиянең чираттагы утырышы көн тәртибе турында хәбәр итә;

3) комиссия утырышлары беркетмәләрен алып бара.

8. Комиссия әгъзасы:

1) комиссия эшендә, шул исәптән комиссия утырышларында катнаша;

2) комиссия эше мәсьәләләре буенча тәкъдимнәр кертә;

3) комиссия утырышларында карала торган документлар һәм материаллар белән таныша;

4) комиссия утырышында катнашучыларга сораулар бирә;

5) комиссия утырышларында тавыш бирә.

9. Комиссия эшенең төп формасы-утырышлар.

10. Комиссия утырышы анда аның әгъзаларының яртысыннан да ким булмаган өлеше булган очракта хокуклы дип санала.

11. Проект инициаторларына һәм аларның вәкилләренә комиссия тарафыннан инициатив проектларны карауда катнашу һәм алар буенча үз позицияләрен баян итү мөмкинлегенә тәэмин ителә. Проект инициативасын карау планлаштырыла торган комиссия утырышы турында проектны башлап җибәрүчеләргә аны үткөрү көненә кадәр биш көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

12. Проект турында фикер алышу һәм комиссия тарафыннан карарлар кабул итү проект инициаторы һәм башка чакырылган затлар катнашыннан башка башкарыла.

13. Комиссия карары утырышта катнашучылар саныннан күпчелек тавыш белән ачык тавыш бирү юлы белән кабул ителә. Тавышлар тигез булганда комиссия утырышында рәислек итүче тавышы хәлиткеч булып тора.

14. Комиссия әгъзалары карарлар кабул итү турындагы мәсьәләләр буенча фикер алышканда тигез хокукларга ия.

15. Комиссия тарафыннан кабул ителгән карар белән килешмәгән очракта, комиссия әгъзасы комиссия утырышы беркетмәсенә кертелергә тиешле язма рәвештә үзенә аерым фикерен баян итәргә хокуклы.

16. Комиссия утырышы нәтиҗәләре буенча беркетмә төзелә, ул комиссия утырышында рәислек итүче, комиссия секретаре һәм аның утырышында катнашкан комиссия әгъзалары тарафыннан комиссия утырышы уздырылганнан соң өч эш көне эчендә имзалана.

17. Комиссия секретаре, комиссия утырышы беркетмәсенә кул куелган көннән соң килүче эш көненнән дә соңга калмыйча, аны Башкарма комитет житәкчесенә жибәрә.

18. Комиссия эшчәнлеген оештыру-техник яктан тәэмин итүне Башкарма комитет башкара.

Статья 16. Башкарма комитет тарафыннан инициатив проектны карау тәртибе

1. Инициатив проект Башкарма комитет тарафыннан кертелгәннән соң 30 көн эчендә карала.

2. Башкарма комитетка инициатив проектны гамәлгә кертү турындагы мәгълүмат «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә Сарман муниципаль районының рәсми сайтында <https://sarmanovo.tatarstan.ru/> веб-адрес буенча әлеге Тәртипнең 2 статьясындагы 2 өлешендә күрсәтелгән белешмәләренә, шулай ук проектның инициаторлары хакында инициатив проект башкарма комитетка кертелгән көннән алып өч эш көне эчендә урнаштырылырга тиеш. Бер үк вакытта гражданнар башкарма комитетка үзләренең искәrmәләрен һәм тәкъдимнәрен, аларны тәкъдим итү вакытын күрсәтеп, тәкъдим итү мөмкинлеге турында мәгълүмат бирәләр.

3. Инициатив проект буенча искәrmәләр һәм тәкъдимнәр бирү вакыты жиде эш көне тәшкил итә. Үз искәrmәләрен һәм тәкъдимнәрен 16 яшькә житкән жирлек халкы жибәрергә хоуклы. Искәrmәләр һәм тәкъдимнәр Башкарма комитетка яшәүче тарафыннан турыдан-туры тапшырыла яисә почта аша жибәрелә.

4. Инициатив проект буенча искәrmәләренә һәм тәкъдимнәренә гомумиләштерүне комиссия башкара.

5. Инициатив проектны карау нәтижәләре буенча комиссия Башкарма комитет житәкчесенә әлеге статьяның 7 өлешендә күрсәтелгән карарларның берсен кабул итәргә тәкъдим итә. Комиссия карарында шулай ук проектны эшләп бетерү буенча тәкъдимнәр дә булырга мөмкин.

Әгәр Башкарма комитетка берничә инициатив проект кертелгән булса, шул исәптән өстенлекле проблемалар эчтәлеге буенча охшаш проблемаларны тасвирлау белән, комиссия Башкарма комитет житәкчесенә конкурс нигезендә сайлап алуны оештырырга тәкъдим итә.

6. Конкурс нигезендә сайлап алу әлеге Тәртипнең 17 статьясы нигезендә оештырыла. Конкурс нигезендә сайлап алуны үткәрү турында белдерү проект инициаторларына тиешле карар кабул ителгәннән соң өч көннән дә соңга калмыйча жибәрелә.

7. Комиссия тәкъдимнәрен исәпкә алып яки конкурс нәтижәләре буенча Башкарма комитет житәкчесе түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

1) авыл жирлеге бюджеты проектын төзү һәм карау тәртибе нигезендә әлеге инициатив проектны хупларга һәм жирлек бюджеты турындагы карарда каралган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә, тиешле максатларга һәм (яки) жирлек бюджеты проектын төзү һәм карау тәртибенә туры китереп, эшне дәвам итәргә;

2) инициатив проектка ярдәм итүдән баш тарту һәм инициатив проектка ярдәм итүдән баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, проект инициаторларына кире кайтарырга.

8. Башкарма комитет житәкчесе инициатив проектка ярдәм итүдән баш тарту турында түбәндәге очракларның берсендә карар кабул итә:

- 1) инициатив проектны кертү һәм аны карауның билгеләнгән тәртибен үтәмәү;
- 2) инициатив проектның федераль законнар һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актлары, Россия Федерациясе субъектлары законнары һәм башка норматив хокукый актлары, Сарман авыл жирлегенә устав таләпләренә туры килмәве;
- 3) жирле үзидарә органнарында кирәкле вәкаләтләр һәм хокуклар булмау сәбәпле, инициатив проектны гамәлгә ашыру мөмкинлегенә булмау;
- 4) инициатив түләүләр барлыкка килмәгән инициатив проектны гамәлгә ашыру өчен кирәкле чаралар күләмендә жирлек бюджеты чаралары булмау;
- 5) инициатив проектта тасвирланган проблеманы нәтижәләрәк хәл итү мөмкинлегенә булу;
- 6) инициатив проектны конкурс буенча сайлап алуны узмаган дип тану.

9. Проектны карау нәтижәләре буенча карар проект инициаторына кабул ителгән көннән соң өч көннән дә соңга калмыйча җибәрелә.

10. Башкарма комитет әлеге статьяның 8 өлешендәге 5 пункттында каралган очракта, проект инициаторларына инициатив проектны бергәләп эшләп бетерергә, шулай ук аны башка жирлекнең яисә дәүләт органының жирле үзидарә органына аларның компетенциясә нигезендә тәкъдим итәргә тиеш. Проектны эшләп бетерү өчен комиссия комиссия әгъзалары, Башкарма комитет вәкилләре, проект инициаторы вәкилләре арасынан эшче төркем төзи, шулай ук проектны эшләп бетерү вакытын билгели. Эшләп бетерелгән инициатив проект комиссия тарафыннан әлеге Тәртипнең 15 статьясы һәм әлеге статья нигезендә карала.

Статья 17. Инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алу

1. Конкурс нигезендә сайлап алуны комиссия башкара.
2. Конкурс нигезендә сайлап алу критерияләре булып тора:
  - 1) халыкның инициатив проект хәл итүгә юнәлдерелгән проблемаларны билгеләүдә һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуы дәрәжәсә;
  - 2) инициатив проектны гамәлгә ашырудан социаль нәтижәлелек;
3. Конкурс сайлап алу критерийлары, аларның әһәмияте, аларга тиешле баллар һәм үлчәү коэффициентлары әлеге Тәртипкә кушымтада (алга таба – критерийлар) билгеләнгән.
4. Конкурс нигезендә сайлап алу әлеге Тәртипнең 15 статьясы нигезендә үткәрелә торган комиссия утырышында башкарыла.
5. Комиссия инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны узган инициатив проектларны ачыклау критерийлары нигезендә бәяләүне гамәлгә ашыра.
6. Конкурс нәтижәләре буенча, критерийлар буенча йомгаклау бәясен исәпкә алып, комиссия инициатив проектларны конкурс нигезендә сайлап алуны узган яисә узмаган дип игълан итү турында карар кабул итә.
7. Конкурс нигезендә сайлап алуны узган проектлар барлык критерийлар буенча максималь суммар балл алган инициатив проектлар игълан ителә.

Статья 18. Инициатив проектны гамәлгә ашыру турында Башкарма комитет карары

1. Инициатив проектны гамәлгә ашыру турында Башкарма комитет җитәкчесә карар чыгара.
2. Инициатив проектны гамәлгә ашыру турындагы карар үз эченә алырга тиеш:

1) инициатив проектны гамәлгә ашыру нәтижәсендә барлыкка килергә тиеш булган объектның исеме (адресы яки урыны күрсәтелгән) яисә гамәлгә ашыруга инициатив проект жибәрелгән чараның исеме;

2) жирлек бюджеты акчаларын тоту юнәлеше (төзелеш, реконструкция, сатып алу, чара (чаралар) үткәрү һ. б.);

3) инициатив проектны тормышка ашыруга бүлеп бирелә торган авыл жирлегә бюджеты акчаларын баш бүлүченең исеме;

4) заказ бирүче, төзүче исеме;

5) объектны файдалануга тапшыру (сатып алу), чараны (чараларны) гамәлгә ашыру вакыты;

6) Инициатив түләүләр күләме бүлеп, объектның фаразланган (чикле) бәясе яисә чараны (чараларны) уздыруга акчаларның иң чик күләме;

7) объектның фаразланган (чик) бәясен яки инициатив түләүләр күләмен бүлеп биреп, чараны (чараларны) үткәрүгә чараларның иң чик күләмен гамәлгә ашыру еллары буенча бүлү.

19 статья. «Интернет» мәгълүмат-коммуникация челтәрендә инициатив проект турында мәгълүматны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм урнаштыру тәртибе

1. Башкарма комитетның инициатив проектын карау турында, инициатив проектны гамәлгә ашыру барышы турында, шул исәптән акчаларны куллану турында, аны гамәлгә ашыруда кызыксынучы затларның мөлкәти һәм (яисә) хезмәт катнашуы турында мәгълүмат <https://sarmanovo.tatarstan.ru/> веб-адресы буенча Сарман муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырылырга тиеш.

2. Инициатив проектны гамәлгә ашыру йомгаклары турында башкарма комитетның инициатив проектны гамәлгә ашыру тәмамланган көннән алып 30 календарь көн эчендә «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә <https://sarmanovo.tatarstan.ru/> веб-адрес буенча Сарман муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырылырга тиеш.

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль
районы Югары Чыршылы авыл жирлеге
муниципаль берәмлегендә инициатив
проектларны тәкъдим итү, кертү, фикер алышу
һәм карау тәртибенә
КУШЫМТА

Критерий номеры	Критерий исеме/критерийлар төркеме	Критерий буенча баллар
I.	Ижтимагый файдалы проектны гамәлгә ашыру	
	<p>проект муниципаль берәмлек халкы өчен югары социаль, мәдәни, ял итү һәм башка ижтимагый файда</p> <p>дип бәяләнә. _____ »:</p> <p>актив гражданлык позициясе, сәламәт яшәү рәвеше формалаштыруга ярдәм итә, эхлак, толерантлык, башка социаль эһәмиятле сыйфатлар (чаралар, акцияләр, форумнар) тәрбияләүгә юнәлдерелгән; социаль өлкә муниципаль объектларын төзү, үстерү һәм ремонтлауга юнәлдерелгән; ижтимагый инфраструктура объектларын, төзекләндерү, рекреация зоналарын, социаль тарту нокталарын, халыкның күпләп ял итү урыннарын булдыруга, үстерүгә һәм ремонтлауга юнәлтелгән</p>	5
	проект ижтимагый файдасы булмаган буларак бәяләнә.	0
II.	Халыкны бәяләү проблемасының актуальлеге (кискенлеге):	
	бик югары - проблема халык тарафыннан критик дип бәяләнә, проблеманы хәл итү зарур.	8
	югары - проблема халык тарафыннан шактый бәяләнә, аның чишелешенә булмавы тормыш сыйфатына тискәре йогынты ясаычак	7
	уртача - проблема халык тарафыннан актуаль дип бәяләнә, аның карары тормыш сыйфатын яхшыртуга китерергә мөмкин	6
	түбән - халык тарафыннан актуаль буларак бәяләнми, аның карары тормыш сыйфатын яхшыртуга китерми	0
III.	Инициатив проект нәтижеләрен карап тоту (тоту) максатларында киләсе чорларда өстәмә бюджет чыгымнарын гамәлгә ашыру зарурлыгы	
	юк	5
	әйе	0

IV.	Инициатив проектны гамэлгэ ашыру вакыты	
	1 календарь елга кадэр	4
	2 календарь елга кадэр	3
	3 календарь елга кадэр	2
	3 календарь елдан артык	1
V.	«Эксплуатация (тормыш) вакыты» инициатив проект нәтижәләре	
	5 елдан	4
	3 елдан 5 елга кадэр	3
	1 елдан 3 елга кадэр	2
	1 елга кадэр	1
VI.	Гаризага кушып бирелгән проект-смета (смета) документлары (төзелеш (реконструкция), капитал ремонт, ремонт буенча) булу;	
	проект-смета (смета) документларына ихтыяж бар яисә юк	10
	юк	0
VII.	Гаризага теркәлгән презентация материалларының кәгазьдә һәм электрон рәвештә булуы	
	әйе	10
	юк	0
VIII.	Халык тарафыннан инициатив проектны финанслау дәрәжәсе	
	проект бәясенәң 20% нан	5
	проект бәясенәң 15% тан 20% ка кадэр	4
	проект бәясенәң 10% тан 15% ка кадэр	3
	проект бәясенәң 5% тан 10% ка кадэр	2

	проект бәясенен 5% ына кадәр	1
IX.	Юридик затлар һәм индивидуаль эшқуарларның инициатив проектны финанслауда катнашу дәрәжәсе	
	проект бәясенен 20% нан	5
	проект бәясенен 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенен 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенен 5% тан 10% ка кадәр	2
	проект бәясенен 5% ына кадәр	1
X.	Инициатив проектны гамәлгә ашыруда халыкның хезмәт катнашу дәрәжәсе	
	проект бәясенен 20% нан	5
	проект бәясенен 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенен 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенен 5% тан 10% ка кадәр	2
XI.	Инициатив проектны гамәлгә ашыруда юридик затларның һәм индивидуаль эшқуарларның хезмәттә катнашу дәрәжәсе	1
	проект бәясенен 20% нан	5
	проект бәясенен 15% тан 20% ка кадәр	4
	проект бәясенен 10% тан 15% ка кадәр	3
	проект бәясенен 5% тан 10% ка кадәр	2
	проект бәясенен 5% ына кадәр	1

